

DON GOLFIÑO

300 pts / 1,8 euros

Agosto 1999

CADERNOS DE DIVULGACIÓN DA NATUREZA
DO COLECTIVO ECOLOXISTA DO SALNÉS

Herbívoros mariños

Neste novo número, Don Golfinho vai nos describindo os costumes e os hábitat das diferentes especies de animais mariños que teñen as algas como alimento. Seguindo as explicacións de Don Golfinho poderemos ir coñecendo moitas das especies de moluscos, de crustáceos, de equinodermos ou de algas máis características do noso litoral.

Autor: Víctor Caamaño Rivas

Ilustraciones:

Pedro Paquay Rovira

A Enseada do Umia-O Grove, 1991.

Fauna y flora del Mar Mediterráneo.

Ed. Omega, 1986.

Flora y fauna de las costas de España y

***Europa.* Ed.Omega, 1998.**

Guía de Campo de la flora y fauna de las
***costas de España y Europa.* Campbell.**

Omega, 1983.

Biología marina básica.

Ed. Omega, 1987.

***Zoología de los invertebrados.* Barnes.**

Ed. Interamericana S.A. 1985.

Diseño e maquetación:

Joaquín Rodríguez Pomares

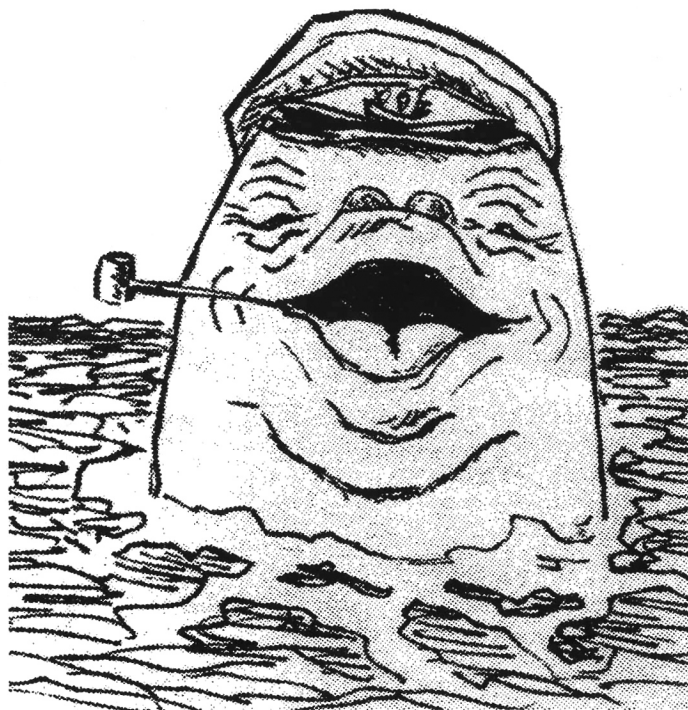
Víctor Caamaño Rivas

Edita: COLECTIVO ECOLOXISTA DO SALNÉS

Aptdo. 100 O Grove

E-mail:oscartel@teleline.es

Depósito legal: PO-36-99

¡Ola de novo amigos! Xa pason tanto tempo desde a miña última entrega que estaba desexando pasar outro anaco con vosco. Neste número descubrirevos un mundo descoñecido que ós humanos adoita pasarlles desapercibido. Falareivos das algas e dos animais que delas se alimentan. As algas son as plantas do mar. Aquí no mar temos verdes pradeiras moi semellantes ás vosas; aínda así, nin vacas, nin ovellas atoparás pastando nelas, pois o mar ten os seus propios herbívoros. Poida que estes animais carezan do tamaño e espectaculari-

dade dun cabalo ou mesmo dunha lebre, pero cando comeces a coñecelos decatarse de que a súa beleza e elegancia está fóra de toda dúbida. ¡E por certo!, tamén hai lebres de mar e algunhas case tan grandes coma as vosas. Supoño que xa te estarás a preguntar quen son eses seres dos que che fala Don Golfiño.

No mar existen moitos animais de alimentación basicamente vexetariana: algúns moluscos, certos crustáceos e uns poucos equinodermos presentan unha dieta na que

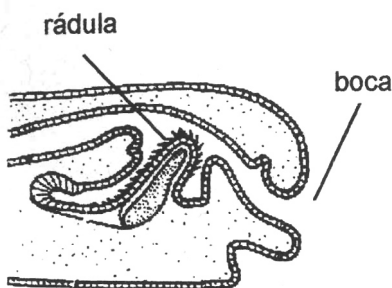
domina a inxestión de algas e plantas mariñas. Noutros grupos a alimentación herbívora pódese considerar excepcional pero está presente, como no caso dalgúns anélidos poliquetos ou mesmo peixes.

E preguntáste... , ¿cales son eses herbívoros? Pois xa que o preguntas, respondereiche. Comezarei o meu relato polos que penso son os máis importantes.

Nos moluscos están os mellores exemplos de animais que se alimentan das algas. De entre eles destacan os poliplacóforos, tamén chamados quitóns, e os gasterópodos ou caracois mariños.

¿Sabes cómo fan os moluscos para arrincar as algas das rochas?

Os moluscos posúen no interior da boca un aparato especializado chamado rádula. É unha especie de cinta formada por moitos e pequenísimos dentes coa que raspan as algas. Poden proxectala cara

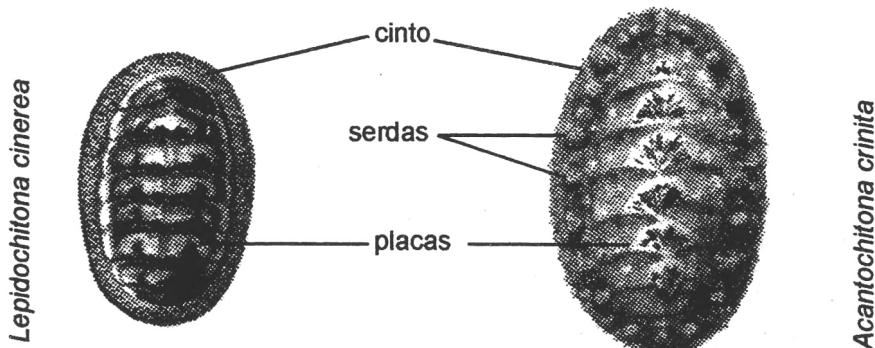

Posición da rádula na cabeza dun molusco. Os dentes están formados por unha substancia, a quitina, a mesma que recobre o corpo dos insectos.

ó exterior da cavidade bucal para raspar as rochas, arrincando pequenos anacos de algas que lle servirán de alimento.

Pero a min non tódolos peixes me saben igual, ¿ocorríalle o mesmo ós moluscos cando comen algas?

Non tódalas algas teñen o mesmo sabor e valor alimenticio polo que os quitóns poden distinguir entre os distintos tipos; dise deles que son herbívoros selectivos. Van percorrendo os rochedos e coa axuda dun órgano sensitivo moi especia-

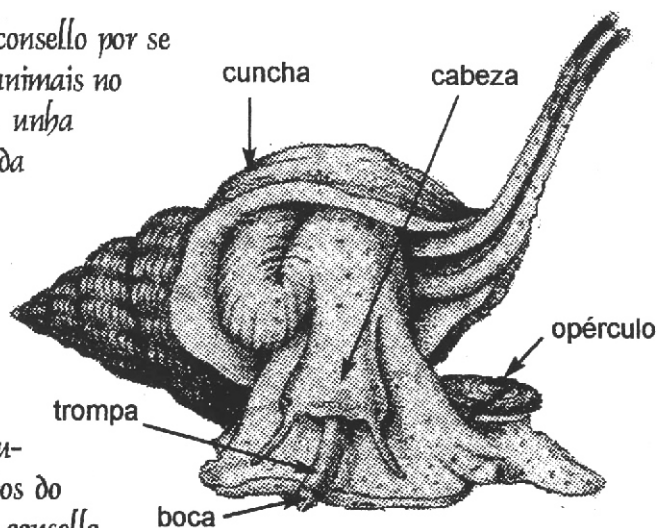
lizado, cando atopan a alga desexada dan boa conta dela.

por certo!, teñen trompa, aínda que non son elefantes.

Agora dareiche un bo consello por se queres observar estes animais no seu medio: aproveita unha boa baixamar e pescuda nas charcas ou baixo as pedras, pois ós quitóns, ó ter un caparazón de placas artelladas, non lles é doado reter a auga, por iso andan na procura de lugares protexidos do sol. Se segues o meu consello poderás atopar sen dificultade dúas especies.

No noso litoral rochoso, tanto en mar aberto coma nas rías, é moi común unha especie que a penas acada o centímetro de lonxitude; os científicos coñécena como Lepidochitona cinerea. Aínda que é abundante, o pequeno tamaño, o aspecto e a cor fana pasar desapercibida. A outra especie, a Acanthochitona crinita, é máis grande, podendo chegar ós tres centímetros e resulta doadamente distinguible por posuír dezaioito penachos de serdas adornando o seu cinto.

Pero, ¿sabedes?, sen dúbida os herbívoros máis numerosos do mar son os caracois ou gasterópodos. Eles controlan as poboacións de algas costeiras impedindo que proliferen en exceso. ¡E

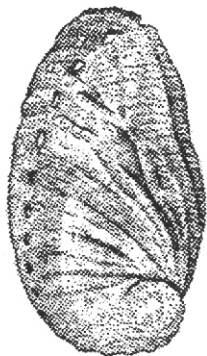

A maior parte destes moluscos posúen unha trompa ou probóscide aloxada no interior da súa cabeza que porta a rádula. Poden proxectala cara ás algas, manexándoa e dirixíndoa ó lugar elixido coa precisión dun brazo.

E agora vouvos describir sinxelamente os caracois mariños ramoneadores máis abundantes no noso litoral. Por certo, ramonear consiste en alimentarse raspando as algas. Principiarei logo polos máis primitivos, pois a maioría deles son vexetarianos.

Non é estraño atopar nas costas rochosas expostas exemplares de "orella de mar" ou "peneira" (Haliotis tuberculata) alimentándose de pequenas algas vermellas.

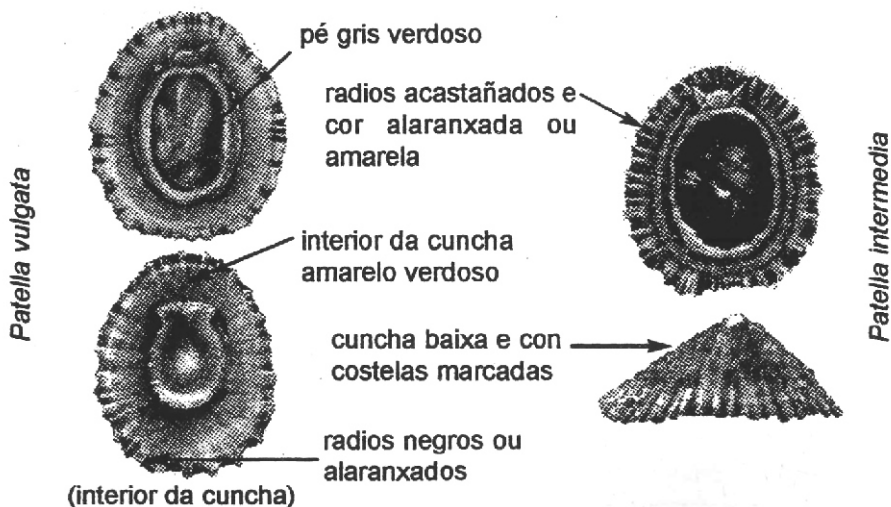
A súa cuncha aplanada, cunha serie de perforacións aliñadas e co interior nacarado, resulta inconfundible. A carne da peneira é bastante dura pero adoita ter un bo sabor, o que pode resultar perigoso de cara á súa futura supervivencia.

Haliotis tuberculata

Pero hai outras especies nas rochas e nos crebaondas dos portos moito máis abundosas cás peneiras. Refirome ás tan coñecidas lapas que, por certo, seguro que coméchedes máis dunha vez.

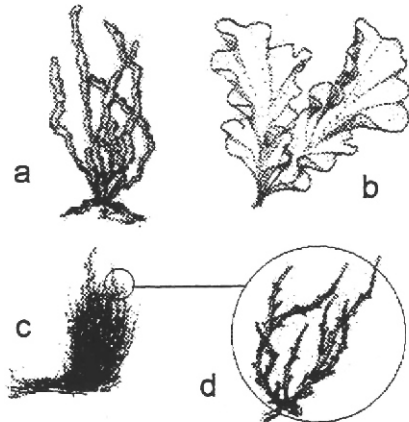
Coas súas características cunchas cónicas, semellantes a un sombreiro chinés, as "lapas" ou "pate-las" difiren bastante na forma dos seus parentes os caracois. Catro son as especies máis habituais aínda que resulta moi difícil distinguilas. A forma externa da cuncha é moi variable e en ocasións coincidente nas diferentes especies. Algo semellante ocorre coas cores interiores e podedes tamén fixarvos nas características externas do animal ou mesmo no hábitat, polo que diferencialas resulta unha laboura de verdadeiro experto. A función ecolóxica das lapas é determinante, pois a Patella vulgata, P. intermedia, P. ulyssiponensis e a P. rustica, que así se chaman, contribúen a controlar a proliferación excesiva dos "bochos" (algas do xénero Fucus) e da "leitura de mar" (Ulva rigida). Ademais ramonean outras algas verdes (Enteromorpha sp.), pardas (Asco-phyllum nodosum) e vermellas.

As lapas aseméllanse un chisco ás vosas vacas, pois saen a pastar todo-lo días; je non se perden!

Elixen as preamares para facer percorridos de ata 75 cm que aproveitan para se alimentar. Voltan logo ó seu desexado e permanente fogar sobre o que se encaixan, pois ó longo do tempo a rádula foi desgastando a rocha ata formar unha cavidade onde se acopla a cuncha perfectamente. O acoplamento co sustrato rochoso illa a lapa do exterior impedindo as perdas de auga. Deste xeito sopor-ta moito mellor os periodos de exposición ó sol que se repiten cada baixamar.

Pero hai outros lugares nos que tamén podes atopar lapas. Se un fermoso serán decides dar unha volta pola praia, poderás atopar sen dificultade cunchas de dúas especies de lapas

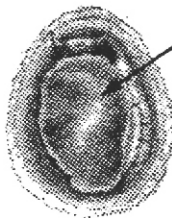
As algas verdes máis frecuentes no noso litoral son:

a - Enteromorpha intestinalis; b - Ulva rigida; c - Enteromorpha ramulosa (d - detalle).

pequeniñas que, posiblemente, chegaron arrastradas polas ondas.

Existen pequenas lapas de cores vistosas e coa superficie exterior lisa. Identificalas resulta máis doado cás anteriores. Unha delas, de fermosas liñas de puntos azuis sobre un ton xeral marrón, chá-mase Helcion pellucidum.

Patella ulyssiponensis

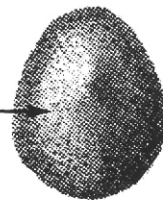
pé alaranxado

cor exterior gris verdosa
con puntiños negros

interior da cuncha
cunha mancha
central amarela ou
alaranxada

cor interior branca e
marxe acastañada

(interior da cuncha)

Patella rustica

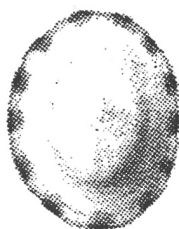
(interior da cuncha)

Helcion pellucidum

A *Helcion pellucidum* vive fixada sobre os pés dos "golfos", grandes algas dos xéneros *Laminaria* e *Saccorhiza*. Presenta unhas brillantes liñas radiais azuis e discontinuas.

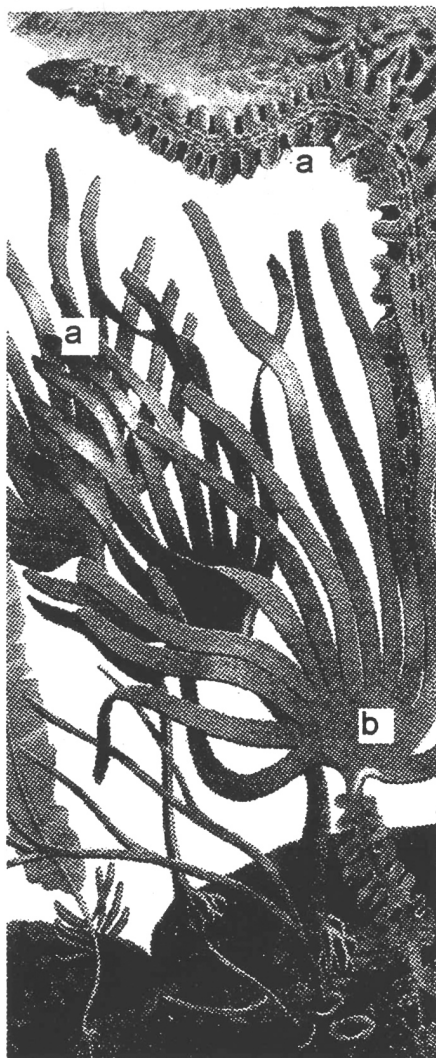
Esta pequena lapa vai comendo coa súa rádula o pé do "golfo". Perfórao e forma buratos que debilitan a alga. O golfo acabará sendo arrincado polos temporais, atopando o seu destino á beira da praia xunto co causante da súa destrución. A outra lapa, coñecida como *Tectura virginea*, a penas acada 1 cm de lonxitude e resulta un pouco máis estraño o atopala. A súa cor externa branca adoita presentar uns tenues radios rosados que se van ensanchando desde o ápice ó borde da cuncha.

Tectura virginea

A *Tectura virginea* prefíre a franxa infralitoral; a cotío vive sobre as pedras e cunchas mentres que se alimenta de algas vermellas incrustantes de natureza non calcaria.

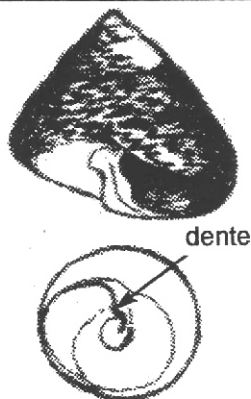
Pero aínda hai moitos máis caracois mariños que non poden pasar sen a súa ración diaria de algas. Se te achegas a calquera rochedo do litoral galego vaiche resultar moi difícil non tropezar con algún membro da familia dos "trompos" ou "tróquidos".

a - Distintas especies de *Laminaria*.
b - *Saccorhiza*.

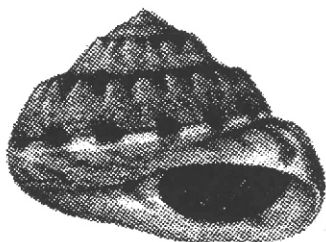
O nome da familia (F. Trochidae) fai referencia a súa forma globosa ou ás veces piramidal que nos recorda a eses xoguetes chamados trompos. As cunchas baixas son ideais no medio no que desenvolven a actividade diaria, pois permiten gardar doadamente o equilibrio nos

desprazamentos polas superficies verticais das rochas ou algas. A maioría deles viven na zona mesolitoral (nos límites entre a marea alta e baixa) alimentándose das algas microscópicas ou dos brotes de algas que van raspando das rochas coa rádula. O exemplar máis representativo de toda a familia, o saboroso "caramuxo", Monodonta lineata, ten preferencia polas

A Monodonta lineata debe o seu nome xenerico á presenza dun saínte ou dente na abertura da cuncha. Outras das características que a identifican é a ausencia de embigo e o debuxo en zigzag.

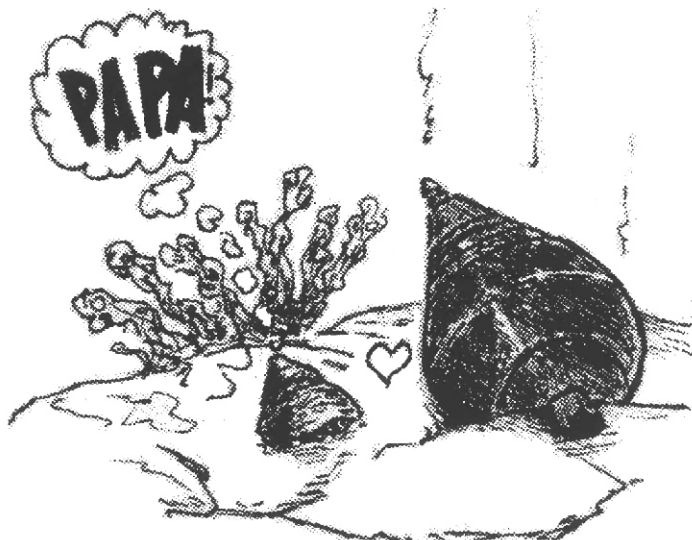
Gibbula magus

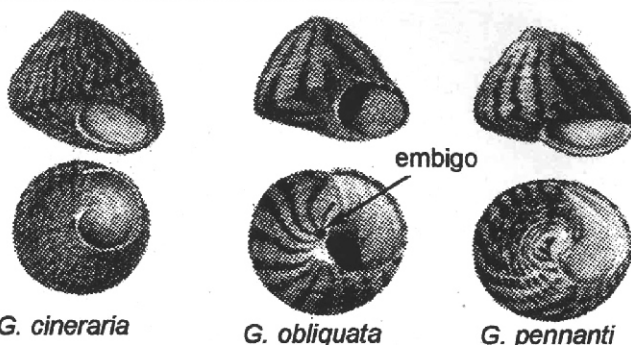

costas protexidas debido a súa escasa adherencia. A cuncha, de ata 3 cm, presenta unha cor gris-verdosa, e o ápice nos vellos exemplares amosa o nacre interior. Un parente deste caramuxo que acada dimensións semellantes é a Gibbula

magus, pero prefire vivir nos niveis infralitorais (por debaixo do límite da baixamar), polo que resulta menos coñecida. A cuncha, máis aplanada, presenta as voltas claramente escalonadas e un embigo moi evidente.

E como hoxe me sinto xeneroso vouche aprender a diferenciar as tres especies desta familia máis comúns nas charcas de marea, pois non é doado distinguilas.

G. cineraria

G. obliquata

G. pennanti

Os exemplares de Gibbula cineraria, G. obliquata e G. pennanti, teñen pouca resistencia á sequidade, por iso cando baixa o mar tenden a situarse nas pozas que se forman entre as rochas. Para diferenciar estes tres pequenos caramuxos que a penas acadan o centímetro e medio, debemos fixarnos ben na cuncha. A G. cineraria ten unha coloración grisácea e finas liñas verticais sinuosas, presentando ademais un embigo ben desenvolvido. A cuncha globosa pode ser máis ou menos alongada segundo os exemplares. As outras dúas especies resultan case idénticas nunha primeira ollada. Teñen cunchas cónicas, baixas e con bandas vermellas ou púrpuras. O detalle máis importante para diferenciarlas é a presenza dun gran embigo na G. obliquata (tamén chamada G. umbilicalis), mentres que na G. pennanti este é pouco patente ou carece del.

¡E a familia suegue crescendo; ¡Sabiades que coa importación de moluscos para as vosas bateas, espe-

cialmente ostras, sempre vai chegando algún inmigrante? Pois ben, xa hai nas nosas augas un novo parente da familia dos trompos.

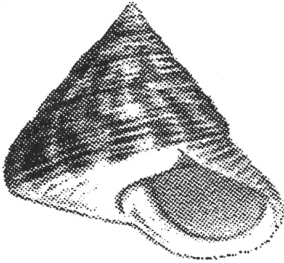
Hai uns anos apareceu nas augas da enseada do Grove unha especie tipicamente mediterránea chamada Gibbula albida. Acada un tamaño considerable (2,5 cm) e parece que puido ter chegado ata a nosa costa cunha remesa de importación de ostras igual que o fixeron outras especies anos atrás.

Gibbula albida

Como vedes amigos, esta familia é moi numerosa. Poderíamos estar falando dela días, meses, anos...; lse cadra non tanto, pero case! Así que para ir rematando a faena vouvos presentar ó derradeiro exemplar.

Calliostoma zizyphinum

Nas costas rochosas, sobre todo das rías, por debaixo do límite das mareas acostuma vivir un caracol de cuncha case perfectamente cónica. A altura (2,5 cm) coincide aproximadamente co ancho; trátase do Calliostoma zizyphinum. Poderemos atopar outras cunchas semellantes a esta á beira do mar, pois este non é o único representante do xénero pero si o máis característico polo tamaño. Se algunha cuncha che recorda á anterior, pola dimensión e forma, resaltarache doada a súa identificación.

Pero non tódolos caracois mariños pertencen á familia dos tróquidos, nin moitísimo menos. Algúns non vos chaman a atención polo pequenos que son, pero cando lles botas unha ollada descobres que a beleza non está rifada co tamaño. Para que vexades que non vos minto, mostrareivos un par deles.

Non é raro atopar, alimentándose sobre pequenas algas vermellas (Lomentaria articulata, Laurencia pinnatifida), un pequeno gasterópodo chamado Tricolia pullus. Non chega ó centímetro de lonxitude, pero a súa cuncha ovalada de catro ou cinco voltas, cunha gran gama de debuxos e cores, fai deste gasterópodo un dos máis fermosos do noso litoral.

Xa na franxa mesolitoral, entre algas do xénero Fucus, principalmente no Fucus serratus, habita outro pequeno caracol chamado Lacuna pallidula. De dimensión semellante ó anterior, difire del na cuncha globular, cunha gran derradeira volta, e na cor rosada ou

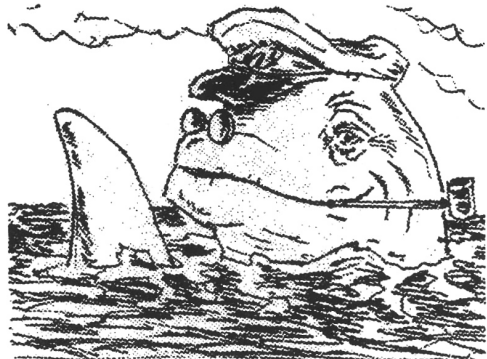
Lomentaria articulata

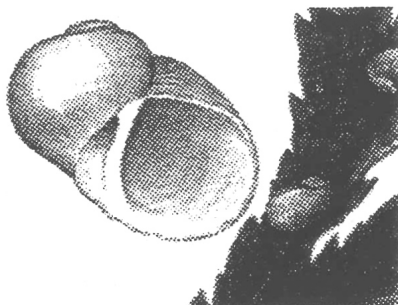
Laurencia pinnatifida

A maioría dos opérculos que pechan as cunchas dos gasterópodos son de natureza córnea, agás unhas poucas excepcións, entre elas a Tricolia pullus, que ten opérculo calcario.

Lacuna pallidula

violeta. Ademais é moito menos abundante. Parece que o tamaño deste gasterópodo vai parello coa lonxevidade pois a súa media de vida é un ano; pouco tempo se o comparamos cos 5 a 16 que poden sobrevivir algunhas patelas.

¿Apetécevos agora unha tapíña de caramuxos?

de vós, pois coloniza a parte superior do litoral, pero a súa pequena talla (inferior ós 7 mm), xunto coas cores escuras da cuncha e o costume de situarse nos recunchos das rochas, fan que pase desapercibida. Este pequeno caramuxo denominado Littorina neritoides, soporta longas tempadas fóra da auga e habitualmente só recibe as salpicaduras das ondas, coas que chegan pequenas algas, entre elas as diatomeas, que constitúen o seu alimento. Por suposto que nas costas tranquilas onde as ondas a penas salpican o nivel supralitoral, resulta extraño atopar este caramuxo; sen embargo, nas costas expostas, onde o mar bate con forza e as

L. neritoides

L. saxatilis

L. littorea

L. obtusata

Os caramuxos, xunto cos quitóns e as lapas, son os máis voraces consumidores de algas do litoral. Pertencen a unha familia habitual nas costas rochosas e nos pastizais das marismas. Nestes paraxes atopamos facilmente catro especies de caramuxos, cada unha das cales elixe unha situación característica entre os límites da baixamar e a preamar. Non deixa de sorprenden que a máis descoñecida das catro, sexa a que vive máis preto

salpicaduras acadan as partes máis altas dos cantís, elixe lugares moi elevados sobre o límite da marea. Un pouco por debaixo deste caramuxo, entre algas pardas dos xéneros Fucus e Pelvetia, atópase a Littorina saxatilis. Esta especie ten hábitos alimenticios semellantes á anterior pero resulta doadamente recoñecible pola dimensión da cuncha (1,5 cm) e polas estrías espirais que lle sobresaen. Soporta ben as baixas salinidades e

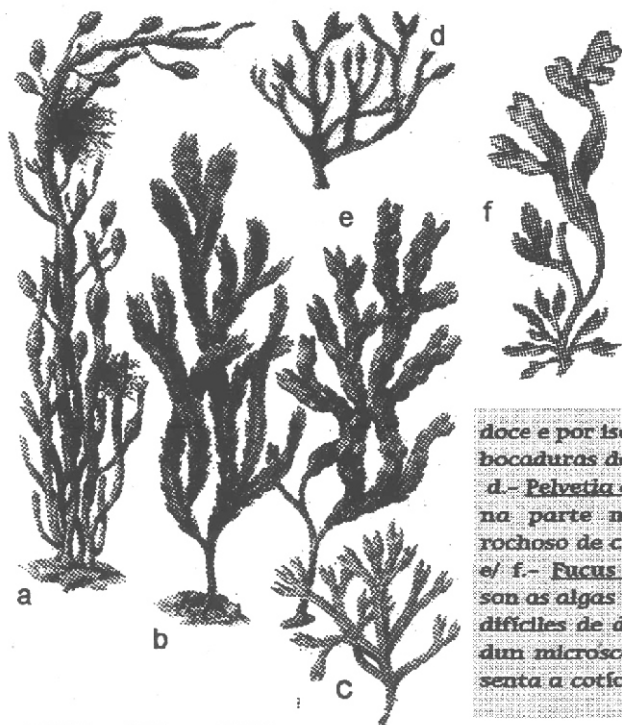
dependendo do tipo de litoral, pode cambiar a forma e coloración da cuncha orixinando poboacións diversas que na actualidade comezan a se considerar especies diferentes.

Mais a estrela da familia é o caramuxo común ou mincha. Ben, estrela para vós que sempre pensades que todo o que se pode comer é o mellor.

O caramuxo común ou Littorina littorea, é o gasterópodo máis apreciado desde o punto de vista culinario. E semella que esta cualidade está a ser a causa da diminución das súas poboacións. A cuncha escura e o seu hábitat entre algas coma Ascophyllum e Fucus que lle serven de alimento e refuxio, fan

que pase inadvertido nalgunhas ocasións, a pesar dos 3 cm que poden acadar os adultos. Prefire niveis mareais máis baixos que as anteriores especies, pois non soporta tan ben as exposicións ó sol. Tampouco lle agradan os litorais expostos polo que elixe as costas rochosas das rías que son máis protexidas e tranquilas. Na baixamar adhírense ás rochas mediante unha secreción mucosa que os illa do exterior e lles permite soportar ben as elevadas temperaturas e a falta de humidade.

Para rematar coa familia, débese mencionar a mincha chata ou Littorina obtusata que ten unha cuncha pequena (pouco máis de 1 cm), de cor moi vistosa e variada segundo as características do hábitat; hainas amarelas, alaranxadas e en

As algas pardas máis abundantes do litoral galego son:

a.- Ascophyllum nodosum, máis común nas zonas tranquilas dos esteiros. Ocupa os niveis máis baixos dos destes intermareais.

b.- Fucus serratus, especie escasa nas Rías Baixas pero de fácil identificación.

c.- Fucus ceramoides, moi resistente á auga

doce e por iso moi frecuente nas desembocaduras dos ríos

d.- Pelvetia canaliculata, alga presente na parte máis alta do mesolitoral rochoso de costas protexidas.

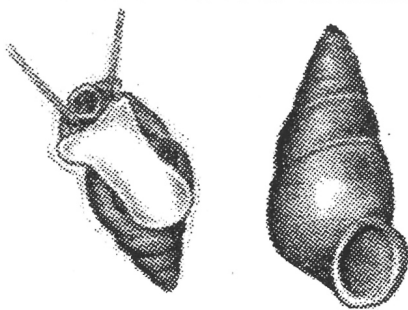
e/ f.- Fucus vesiculosus/Fucus spiralis, son as algas máis abundantes e en xeral difíciles de distinguir sen a utilización dun microscopio. O F. vesiculosus presenta a cotío vexigas de aire.

xeral de tonos castaños. Nas rías atópase baixo os brotes húmidos de Fucus e Ascophyllum, sobre os cales se ven flotar cando comeza a preamar.

¡Xa me olvidaba do máis pequeniño!

Nas enseadas e esteiros de augas moi tranquilas, onde a continua sedimentación de materiais orixina fondos lamacentos, habita un pequeno caracol coñecido vulgarmente como "podre"; nome que fai referencia ó cheiro que desprenden estes fondos nas baixamares. A denominación científica é Hidrobia ulvae, e aínda que presenta unha gran variedade de modalidades alimenticias, demostra preferencia pola inxestión de Ulva rigida, de aí provén o seu nome específico "ulvae".

Pero amigos, non tódolos gasterópodos son caracois, ¿sabedes?

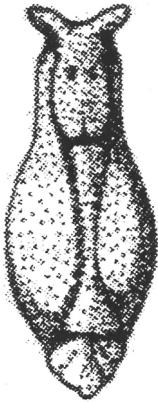

A Hidrobia ulvae é un pequeno caracolito de a penas 5 mm que forma poboacións numerosísimas nos fondos lamacentos. Nas marismas serve de alimento a moitas aves limícolas.

A forma de certos gasterópodos mariños non semella a dos caracois. Algúns posúen unha cuncha moi pequena, rudimentaria e, nalgúns casos, case interna.

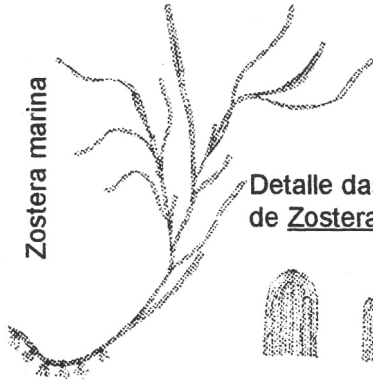
En certa medida podémolos considerar coma as lesmas mariñas, aínda que este termo poida resultar enganoso, despectivo e inadecuado para describir a uns dos animais mariños máis fermosos e elegantes. Nos esteiros e fondos costeiros lamacentos, recubertos por pradeiras de seba, aparece frecuentemente unha especie chamada Haminaea navicula. A cuncha é traslúcida, e nos exemplares vivos pasa desapercibida. Ademais non é o suficientemente grande como para protexer ó animal no seu interior. A redución da cuncha fai que esta perda, en parte, a función protectora, pero pola contra o animal gaña axilidade e mesmo certa capacidade de natación. A súa alimentación combina a dieta herbívora, a base de leituga de mar e seba, coa inxestión de prea e lama.

Haminaea navicula

A cuncha da *Haminaea navicula* pode chegar ata ós 3 cm e presenta cor branca ou amarela.

Zostera marina

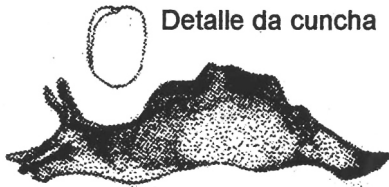

Detalle das follas de *Zostera*

A seba ou zostera é unha planta maríña con flor que vive sobre sustratos limosos. Existen en Galicia dúas especies de zostera: a *Z. marina*, de folia máis ancha e a *Z. nana* de folia estreliña.

Xa vos dixen ó comezar o meu relato que polo mar tamén corren as lebres. Ben, aínda que correr, correr, o que se di correr... a verdade é que moito non corren.

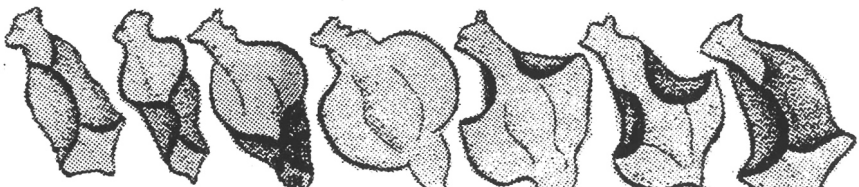
Detalle da cuncha

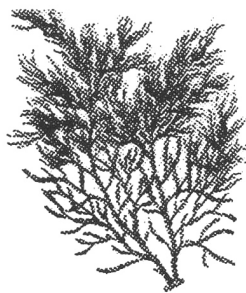
A *Aplisia punctata* é a máis común das tres especies de lebre mariña. Tamén é coñecida como tintelra por desprender un líquido violeta ó sentirse ameazada.

Algunhas lesmas presentan uns tentáculos alongados na cabeza que semellan orellas; son as "lebres mariñas". Pertencen ó xénero *Aplysia*, e dentro dos invertebrados mariños son os herbívoros de maior

tamaño, pois hai exemplares que acadan os 2 kg de peso. As aplisias arrincan tiriñas de leituga de mar de ata 2 cm que posteriormente suxeitan coas mandíbulas e cortan coa rádula en pequenos anacos. Pero quizais a característica máis chamativa destes moluscos sexa a súa capacidade para nadar.

Na costa galega aparecen frecuentemente, na primavera e no verán, tres especies do xénero *Aplysia*: trátase da *A. punctata*, *A. fasciata* e *A. depilans*. Visitan as pradeiras de seba e as colonias de *Laminaria*, *Ulva* e *Cystoseira*, onde se alimentan e depositan as súas postas en forma de cintas xelatinosas que conteñen milleiros de ovos no interior.

*Cystoseira
baccata*

*Cystoseira
tamariscifolia*

Non resulta doado diferenciar as tres especies de lebre de mar, aínda que a citada en primeiro lugar é a máis común e abundante, pero para termos total seguridade de distinguilas, debemos estudar os caracteres xenitais, concretamente a forma e cor do pene, pois varía en cada especie.

Pene branco
espatulado:
A. punctata

Pene branco
cilíndrico:
A. fasciata

Pene negro
cilíndrico:
A. depilans

A seguinte semella unha lebre pero non o é.

Na parte inferior do litoral ou mesmo na zona infralitoral, cuberta polo mar permanentemente, vive unha alga verde de forma ramificada e de aspecto aveludado; é o Codium tomentosum. Nas matas de Codium transcorre a vida dunha lesma mariña verde como a alga, coa pel salpicada por numerosos puntos de cores moi variadas; trátase da Elysia viridis. Esta lebre de mar que carece totalmente de cuncha, aínda que posúe as caracterís-

ticas "orellas" do grupo, aliméntase principalmente do Codium.

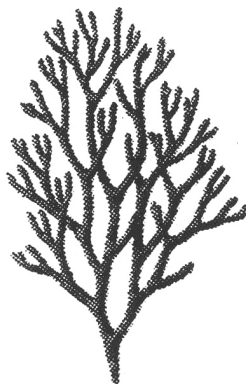
E para rematar cos moluscos pouco máis vos podo dicir, agás que...

Existen algúns moluscos terrestres que desenvolven a súa vida á beira do mar. Respiran por medio de pulmóns pero a base da súa alimentación son as algas. Este é o caso dun pequeno caracol grisáceo de a penas 8 mm que pode pasar horas mergullado nas mareas vivas e que se alimenta dos restos de algas que quedan no límite da marea. Trátase da Ovatella myosotis que ten a cuncha calcaria e dura coma os caracóis mariños, pero a diferencia deles non posúe opérculo ou

Ovatella myosotis

"tapadeira" que peche a entrada da cuncha cando o animal se protexe no interior. A cuncha desta especie adoita atoparse nos cuncheiros das

Codium tomentosum

Elysia viridis

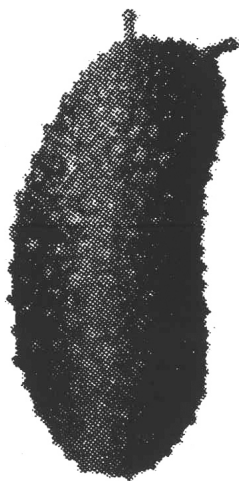

praias polo que en ocasións se lle atribúe unha orixe mariña.

Ademais deste pequeno caracol terrestre, tamén existe unha lesma que mestura características morfolóxicas externas intermedias entre as das lesmas terrestres e mariñas; recibe o nome científico

de Onchidella celtica. O seu corpo escuro e ovalado, de a penas 2 cm, está recuberto por moitos saíntes ou tubérculos. Durante a baixamar, a lesma, desprázase ata as algas que quedan ó descuberto para se alimentar. Cando o mar volve a subir, busca nas fendas húmidas das rochas das zona supralitorais un lugar onde ocultarse; aínda que ás veces pode permanecer somerxida durante un tempo (neste caso pecha o orificio polo que penetra o aire nos pulmóns e respira a través da pel).

Onchidella celtica

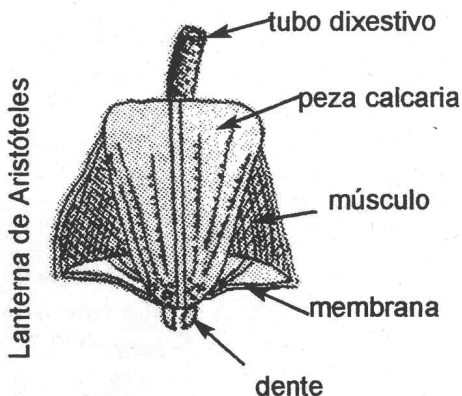

Agora, aínda que non cambiarei de tema, falarei vos duns animais moi distintos dos moluscos. Ben, moi distintos agás nas súas preferencias por comeren as algas; refírome concretamente ós ourizos mariños.

Os ourizos de mar son voraces consumidores de algas, aínda que en certas ocasións poden inxerir outros materiais. A súa estratexia alimenticia baséase en arrincar

niveis mareais baixos e nas charcas mareais, aparece a cotío o ourizo común ou Paracentrotus lividus. Os exemplares deste ourizo excavan, coa lanterna de Aristóteles, ocos nas rochas onde o animal se asenta e encaixa perfectamente, quedando protexido fronte á forza das ondas e as correntes. Ademais teñen por costume cubrir o caparazón e as longas pugas con trociños de cunchas, pedras ou algas. Outra especie costeira de ourizo moi habitual, tanto nas rías como no litoral oceánico, é Psammechinus miliaris. Este pequeno ourizo (pode acadar os 4 cm) resulta doadamente distinguible porque as súas pugas son curtas e de cor verdosa co extremo violeta, mentres que as do Paracentrotus son longas e xamais teñen o extremo violeta.

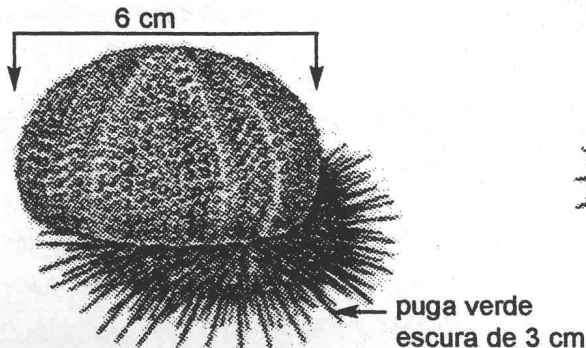
Aparte destas especies de ourizos existen outras dúas tamén comúns no litoral. Son moito máis grandes, pois adoitan sobrepasar os 12 cm de diámetro. Unha delas, Echinus esculentus, aliméntase de follas de Laminaria. É o ourizo meirande de

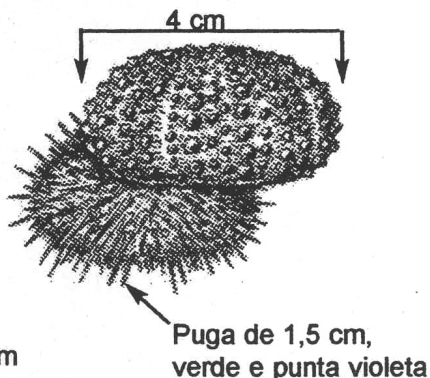
anacos de algas gracias a un complexo aparato masticador-raspador chamado lanterna de Aristóteles. Este aparato está formado por moitas pezas calcarias unidas por músculos e ligamentos. Parte das pezas poden ser proxectadas cara ó exterior do ourizo, directamente sobre a alga, para arrincarlle un cacho.

Nas costas rochosas expostas, nos

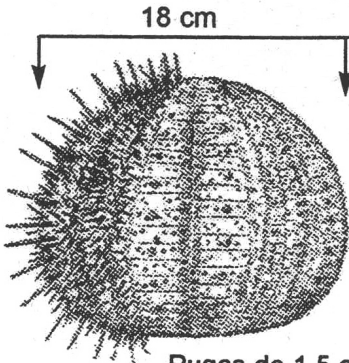
Paracentrotus lividus

Psammechinus miliaris

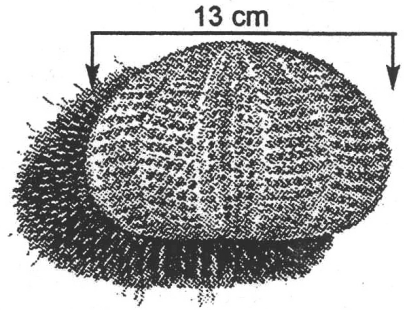

Echinus esculentus

Pugas de 1,5 cm,
vermellas coas
puntas violetas

Sphaerechinus granularis

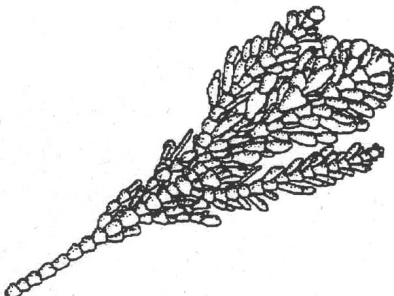
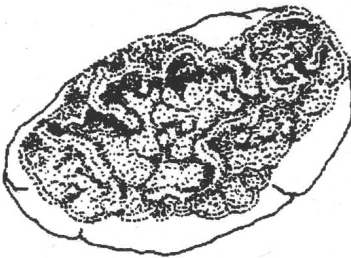
Pugas de 2 cm, grosas
e de cor violeta

todos eles, chegando algúns exemplares ós 18 cm. A outra especie, *Sphaerechinus granularis*, non supera os 13 cm e o seu hábitat é moi variado, podéndose atopar tanto nas pradeiras de seba coma nos

rochedos, entre as algas calcarias coma a *Corallina* e o *Lithophyllum*.

¡Veña, deixa de ler! Imos dar unha volta polo peirao do porto ou por un rochedo costeiro, ¡veña, date présal!. E non importa que o mar estea alto, vouche ensinar un bichiño que corre polas rochas coma un raio.

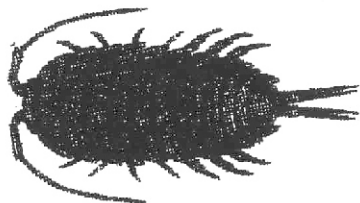
Lithophyllum incrustans

Corallina elongata

A zona supralitoral rochosa é o medio no que se desenvolve a vida dun pequeno crustáceo de corpo aplanado chamado "cochinilla mariña" ou *Ligia oceanica*. A forma deste veloz crustáceo recórdanos ás "cochinillas da humidade", eses bichiños que cando os queremos coller se enroscan formando boliñas. En certa medida ámbalas dúas "cochinillas" son parentes e pertencen a un grupo de crustáceos coñecidos coma isópodos, animais caracterizados pola forma aplanada do corpo.

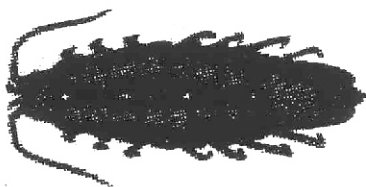
A L. oceanica é o isópodo mariño de maior tamaño e os exemplares máis vellos, algúns de tres anos de idade, acadan lonxitudes de ata 3cm.

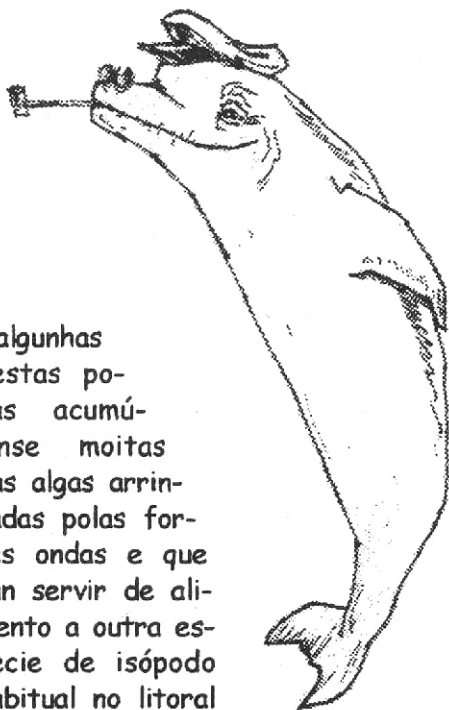
Ligia oceanica

Resulta habitual ver as cochinillas mariñas correr polas rochas durante o día pero son máis activas pola noite. Elixen o período nocturno para se alimentaren das algas que o mar foi arrastrando ata as zonas próximas ós seus refuxios. Aínda que o seu alimento son as algas deberíamos considerar que a cochinilla non controla o crecemento das poboacións destas, a diferenza do que facían os moluscos herbívoros, senón que máis ben realizarían unha labours de limpeza ou eliminación dos restos orgánicos traídos polo mar.

Cando baixa o mar se forman, entre as rochas, charcas que conteñen unha gran variedade de vida mariña.

Idotea baltica

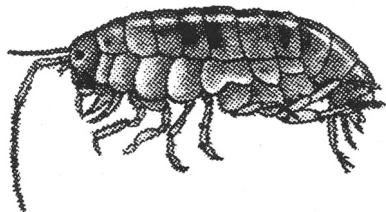

Nalgunhas destas pozas acumúlanse moitas das algas arrincadas polas fortes ondas e que van servir de alimento a outra especie de isópodo habitual no litoral galego; trátase da Idotea baltica. Este crustáceo, de dimensións semellantes á "cochinilla", é un pouco máis estreito de corpo e moito mellor nadador. Hai outras especies do xénero Idotea e que, aínda sendo diferentes entre elas, comparten algunhas características comúns que fan posible unha doada identificación do grupo.

¡Pero non te acomodes! Colle unha toalla que imos á praia. Agora estíraa na area e recostate nela. ¡Que penal, quédanche os pés fora da toalla; ¡e que son eses bichinhos que saltan na area?

Hai poucos animais mariños que elixan a zona supralitoral das praias de area fina coma o lugar no que pasar a súa vida. A praia, a primeira

Talitrus saltator

A "pulga de area", que mide 2,5 cm, cando se sente ameazada contrae o seu corpo para despregalo subitamente coma un resorte; isto lle permite choutar distancias de ata 75 cm.

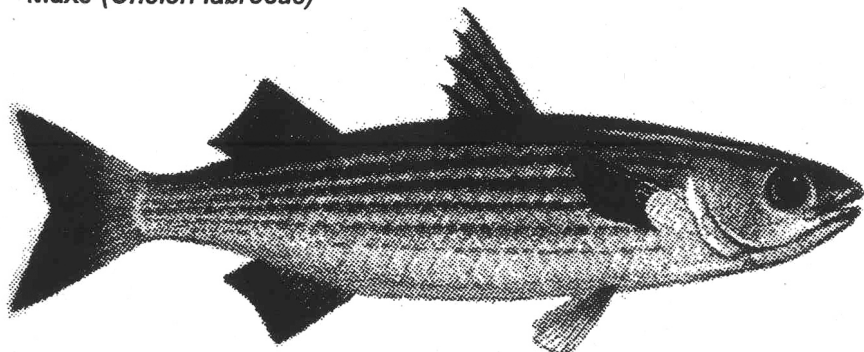
vista, semella un medio inhóspito, unha especie de deserto en miniatura, e sen dúbida o rei deste paraxe vai ser a "pulga de area" ou Talitrus saltator. A "pulga de area" é tamén un crustáceo pero non isópodo como a "cochinilla mariña", senón un anfípodo por ter o corpo comprimido lateralmente e non achatado. Os seus hábitos nocturnos fan que comece a ser máis activa pola tarde. Neste momento empeza a saír das súas galerías na area e a saltar pola praia na procura das algas e restos de arribazón que trouxo a marea. No verán

resúltanos moi familiar a imaxe de milleiros de pulgas saltando na area á beira do mar. Existen outras especies de anfípodos semellantes a esta pero xa nas charcas de marea ou mesmo na zona infralitoral, polo que son mellores nadadores e peores marchadores có Talitrus saltator.

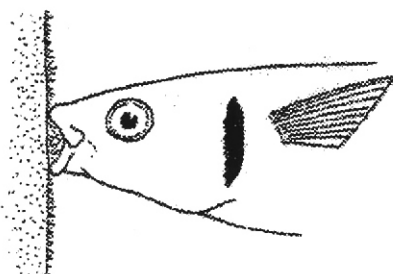
Pero a min o que me gustan son os peixes e levo todo o tempo falando de caramuxos, lapas, lebres de mar...; de xeito que para rematar o meu relato vouvos contar unha de peixes, aínda que só sexa de un.

Tanto nas augas limpas que bañan as bateas como nas zonas máis contaminadas dos portos atópase, a cotío, un peixe de costumes alimenticios moi variados. Trátase do muxo (Chelon labrosus), que adoita amosar as súas preferencias polas pequenas algas verdes que medran sobre as superficies rochosas. Coa axuda dos labios córneos arrincan o

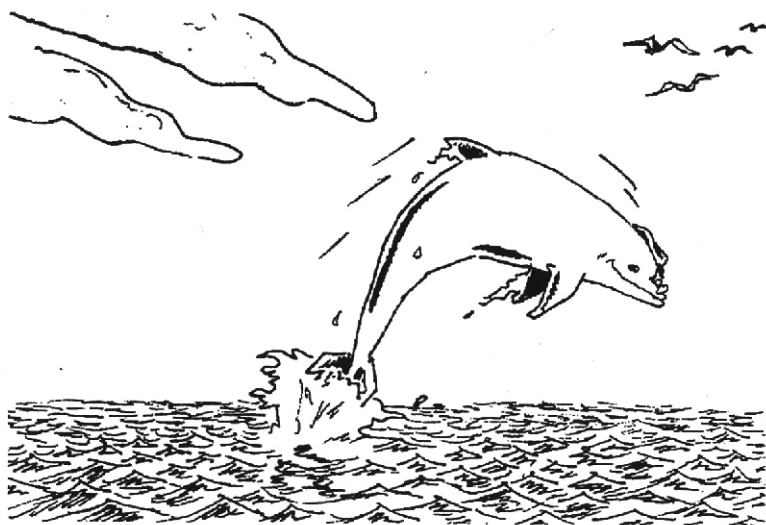
Muxo (*Chelon labrosus*)

verdello das pedras que despois trituran cunha especie de dentes que teñen na farinx. O caso dos muxos sería o único salientable de peixes que utilizan as algas coma unha parte importante da súa variada alimentación.

Ben, e isto é todo por hoxe; Don Golfiño xa se despide. Teño fame e von ir ata as bateas a cear uns muxiños que os dalí saben moito mellor. Supoño que os teño ben merecidos. Pero non vos preocupedes, se vos gustan as miñas historias sobre a vida e a natureza, teredes máis. Pronto estarei de novo convosco, pois teño aínda moitos relatos por contar. ¡Ata a próxima amigos!, e recordade, debemos respectar e protexer a natureza.

Perdoádelle ós humanos que fixeron este traballíño os erros que puideron cometer na súa elaboración e dos cales non se decataron.

Fdo.: DON GOLFIÑO

